

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 79/2023-22

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpeného advokátkou JUDr. Ivetou Rajtákovou, Štúrova 20, Košice, proti uzneseniu Krajského súdu v Žiline č. k. 3Tos/50/2020-85 z 9. júla 2020 takto

r o z h o d o l :

1. Návrh na prerušenie konania **z a m i e t a .**
2. Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 23. augusta 2021 domáha vyslovenia porušenia základného práva nebyť podrobený krutému, neľudskému a ponižujúcemu trestu zaručeného čl. 16 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na podnikanie a uskutočňovanie inej zárobkovej činnosti zaručeného čl. 35 ods. 1 ústavy, základného práva na súdnu ochranu zaručeného čl. 46 ods. 1 ústavy, práva nebyť vystavený neľudskému a ponižujúcemu trestu zakotveného v čl. 3 Dohovoru o ochrane základných ľudských práv a slobôd (ďalej len „dohovor“), práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného čl. 6 ods. 1 dohovoru, základného práva na nedotknuteľnosť ľudskej dôstojnosti, jej rešpektovanie a ochraňovanie zaručeného čl. 1 Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „charta“), základného práva nebyť podrobený neľudskému a ponižujúcemu trestu zaručeného čl. 4 charty a základného práva na primeranosť trestu zaručeného čl. 52 ods. 1 charty rozhodnutím Krajského súdu v Žiline (ďalej len „krajský súd“) označeným v záhlaví tohto uznesenia. Navrhuje zrušiť napadnuté rozhodnutie, vrátiť vec krajskému súdu na ďalšie konanie, zakázať mu pokračovanie v porušovaní sťažovateľových práv a priznať náhradu trov konania.

2. Sťažovateľ navrhuje konanie o jeho ústavnej sťažnosti prerušiť do právoplatného skončenia konania na ústavnom súde sp. zn. PL. ÚS 18/2020.

II.

Skutkové východiská

3. Sťažovateľ bol trestným rozkazom Okresného súdu Námestovo (ďalej len „okresný súd“) z 18. marca 2014 uznaný vinným z prečinu marenia výkonu úradného rozhodnutia podľa § 348 ods. 1 písm. d) Trestného zákona a z prečinu ohrozenia pod vplyvom návykovej látky podľa § 289 ods. 3 písm. a) Trestného zákona. Skutkový základ bol daný zistením, že sťažovateľ 17. marca 2014 viedol po predchádzajúcom požití alkoholických nápojov v stave vylučujúcom spôsobilosť osobné motorové vozidlo, a to napriek tomu, že dvoma skoršími právoplatnými rozhodnutiami bol v iných trestných konaniach uznaný vinným za skôr spáchané skutky kvalifikované ako prečin podľa § 289 ods. 1 Trestného zákona. Z uvedených dôvodov mu bol ostatným trestným rozkazom popri podmiennečne odloženom treste odňatia slobody podľa § 61 ods. 1 a 5 písm. a) Trestného zákona uložený aj trest zákazu činnosti viesť motorové vozidlá akéhokoľvek druhu na doživotie.

4. Návrhom z 30. júla 2019 sťažovateľ navrhoval povolenie obnovy trestného konania, v ktorom argumentoval, že uložený trest doživotného zákazu činnosti nevytvára žiadne podmienky na vedenie riadneho života v zmysle zdržiavania sa požívania alkoholických nápojov. Uložený trest je nespravodlivý, ponižujúci, neľudský, pretože bez toho, aby mohol preukázať polepšenie, je na celý zvyšok života vylúčený z možnosti viesť motorové vozidlo, a tým vykonávať mnoho druhov zamestnaní. Navrhoval, aby okresný súd podľa § 283 ods. 5 Trestného poriadku prerušil konanie o jeho návrhu na povolenie obnovy konania a podal ústavnému súdu návrh na začatie konania o súlade § 61 ods. 5 a § 69 ods. 5 Trestného zákona s ústavou a dohovorom. V prospech nesúlady argumentoval rozhodnutiami ústavného súdu, ktoré sa zaoberali doživotným uložením trestu odňatia slobody v spojení s nemožnosťou podmiennečného prepustenia (PL. ÚS 6/09, PL. ÚS 106/2011).

5. Okresný súd na verejnom zasadnutí uznesením č. k. 6Nt/32/2019 z 10. marca 2020 návrh na povolenie obnovy konania zamietol. Dominantne sa venoval návrhu na prerušenie konania a predloženie veci ústavnému súdu, pričom upozornil na rozdiel medzi mierou invázie v prípade trestu odňatia slobody a v prípade trestu zákazu činnosti. V tejto súvislosti podčiarkol, že objektom trestného činu podľa § 289 Trestného zákona je ochrana života a zdravia ako najvyššej hodnoty v živote každého jedinca. Aj v prípade trestu, ktorý Trestný zákon koncipuje ako absolútny, existuje možnosť jeho zmiernenia alebo odpustenia na základe rozhodnutia prezidenta. Vo vzťahu k samotnému návrhu na povolenie obnovy konania okresný súd dôvodil, že sťažovateľ neuviedol žiadne nové skutočnosti alebo nové dôkazy súdu skôr neznáme, ktoré by spĺňali podmienky ustanovené v § 394 ods. 1 Trestného poriadku.

6. Sťažovateľ podal proti uzneseniu okresného súdu sťažnosť podľa Trestného poriadku. Nesúhlasil s názorom okresného súdu, podľa ktorého východiská rozhodnutí ústavného súdu o treste odňatia slobody nemožno na trest zákazu činnosti použiť. Trest je neoddeliteľne spojený s jeho funkciami. Uložený doživotný trest zákazu činnosti neplní svoj účel vo vzťahu k výchove páchatel'a k riadnemu životu. Možnosť prezidentského zásahu nepovažuje za záruku eliminácie rozporu uloženého trestu so zákazom neľudského a ponižujúceho zaobchádzania. Odkázal aj na prebiehajúce konanie ústavného súdu o súlade § 61 ods. 5 písm. b) Trestného zákona s ústavou.

7. Krajský súd napadnutým uznesením sťažnosť sťažovateľa zamietol. Zdôraznil obligatornosť ukladania trestu zákazu činnosti za splnenia podmienok uvedených v § 61 ods. 5 Trestného zákona a v tejto súvislosti uviedol, že pokiaľ okresný súd nepovažoval relevantné ustanovenia Trestného zákona za rozporné s ústavou a dohovorom, nemožno sa domáhať, aby vec predložil ústavnému súdu. Stotožnil sa so závermi okresného súdu.

III.

Argumentácia sťažovateľa

8. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti rekapituluje podstatný obsah argumentácie z návrhu na povolenie obnovy konania, z uznesenia okresného súdu, zo svojej sťažnosti podanej podľa Trestného poriadku i z napadnutého uznesenia krajského súdu. Zároveň v bode 30 ústavnej sťažnosti potvrdzuje, že dostal odpovede na svoje argumenty v tom zmysle, že doživotný trest zákazu činnosti mu bol uložený v súlade s platným a účinným právom a že takýto trest bol do Trestného zákona zavedený v súvislosti s nepriaznivou spoločenskou situáciou. Nespochybňuje, že nie je jeho právom, aby súd prerušil konanie a podal na ústavný súd návrh na konanie o súlade právnych predpisov.

9. Sťažovateľ však namieta, že nedostal odpovede na svoju rozsiahlu právnu argumentáciu založenú na rozhodovacej činnosti ústavného súdu, na rozhodovacej činnosti Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“), ako aj na komparácii sankcií za to isté konanie z hľadiska priestupkového práva a trestného práva, na nemožnosti považovať milosť prezidenta za predvídateľnú, v teórii a praxi využívaný prostriedok na zmiernenie či odpustenie trestu zákazu činnosti viest' všetky druhy motorových vozidiel. Opätovne poukazuje na prebiehajúce konanie na ústavnom súde sp. zn. PL. ÚS 18/2020 a nadväzne, použijúc test proporcionality obmedzovania základných práv a slobôd, rozsiahlo rekapituluje argumentáciu, ktorá má vyústiť do záveru o nesúlade obligatorne ukladaného trestu zákazu činnosti na doživotie s ústavou a dohovorom. V nadväznosti na možnosť milosti udeľovanej prezidentom dôvodí rozhodnutiami ESLP i štatistickými údajmi o milostiach udeľovaných v bezprostredne predchádzajúcom období.

IV.

Návrh na prerušenie konania

10. Ústavný súd nepovažuje návrh sťažovateľa na prerušenie konania do právoplatného skončenia konania sp. zn. PL. ÚS 18/2020 za dôvodný. V konaní sp. zn. PL. ÚS 18/2020 tvorí predmet prieskumu § 61 ods. 5 písm. b) Trestného poriadku a prípadný vyhovujúci nález v uvedenom konaní o súlade právnych predpisov preto nezahŕňa možný dopad na účinnosť § 61 ods. 5 písm. a) Trestného poriadku, podľa ktorého bol trestným rozkazom sťažovateľovi uložený doživotný trest odňatia slobody. Ústavný súd neopomína ani síce raritne používanú, zákonom č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) však predpokladanú možnosť zakotvenú v jeho § 89, podľa ktorého ak ústavný súd v konaní o súlade právnych predpisov zistí nesúlad preskúmaného právneho predpisu nižšej právnej sily, jeho časti alebo niektorého jeho ustanovenia s právnym predpisom vyššej právnej sily alebo s medzinárodnou zmluvou, a pritom

zistí nesúlad aj ďalšieho právneho predpisu, jeho časti alebo niektorého jeho ustanovenia s tým istým právnym predpisom vyššej právnej sily alebo s tou istou medzinárodnou zmluvou, ktoré sú uvedené v návrhu na začatie konania o súlade právnych predpisov, vydá nález o zistenom nesúlade aj tohto ďalšieho právneho predpisu, jeho časti alebo niektorého jeho ustanovenia. Avšak ani úvaha o možnom použití citovaného ustanovenia zákona o ústavnom súde vo vzťahu k § 61 ods. 5 písm. a) Trestného zákona aplikovaného v sťažovateľovej trestnej veci nepredstavuje dôvod na prerušenie konania o aktuálnej ústavnej sťažnosti. Ak by k tejto eventualite meritórneho rozhodnutia v konaní ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 18/2020 došlo, sťažovateľ by bol za splnenia podmienok podľa § 394 ods. 4 písm. b) Trestného poriadku, resp. podľa § 93 ods. 1 zákona o ústavnom súde legitimovaný na podanie nového návrhu na povolenie obnovy konania. Z uvedených dôvodov ústavný súd návrh sťažovateľa na prerušenie konania o jeho ústavnej sťažnosti podľa § 162 ods. 3 Civilného sporového poriadku v spojení s § 62 zákona o ústavnom súde zamietol (bod 1 výroku tohto uznesenia).

V.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

11. Vo veciach patriacich do právomoci všeobecných súdov nie je ústavný súd alternatívnou ani mimoriadnou opravnou inštanciou (m. m. II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96). Preto nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecným súdom bol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách. Do sféry pôsobnosti všeobecných súdov môže ústavný súd zasiahnuť len vtedy, ak by ich konanie alebo rozhodovanie bolo zjavne nedôvodné alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné, a zároveň by malo za následok porušenie niektorého základného práva alebo slobody (m. m. I. ÚS 13/00, I. ÚS 139/02, III. ÚS 180/02 atď.).

12. Ťažiskovo sa dôvody ústavnej sťažnosti, ktorými je ústavný súd podľa § 45 zákona o ústavnom súde viazaný, zameriavajú na kvalitu odôvodnenia napadnutého uznesenia krajského súdu.

13. Súčasťou obsahu základného práva na súdnu ochranu je aj právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu (IV. ÚS 115/03). Všeobecný súd však nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené účastníkom konania, ale len na tie, ktoré majú pre vec podstatný význam, prípadne dostatočne objasňujú skutkový a právny základ rozhodnutia. Odôvodnenie rozhodnutia všeobecného súdu (prvostupňového, ale aj odvolacieho), ktoré stručne a jasne objasní skutkový a právny základ rozhodnutia, postačuje na záver o tom, že z tohto aspektu je plne realizované základné právo účastníka na spravodlivý proces (III. ÚS 209/04). Zároveň platí, že odôvodnenia rozhodnutí prvostupňového a druhostupňového súdu pritom nemožno posudzovať izolovane, keďže z hľadiska predmetu tvoria jeden celok (I. ÚS 336/2016).

14. Sťažovateľ sa na okresný súd a následne na krajský súd obrátil návrhom na povolenie obnovy konania. Od tejto skutočnosti sa odvíja povaha otázok, ktoré sa stali podstatnými pre proces poskytovania súdnej ochrany sťažovateľovi, v dôsledku čoho bolo povinnosťou konajúcich súdov dať na ne náležité odpovede.

15. Podľa § 394 ods. 1 Trestného poriadku obnova konania, ktoré sa skončilo právoplatným rozsudkom alebo právoplatným trestným rozkazom, sa povolí, ak vyjdú najavo skutočnosti alebo dôkazy súdu skôr neznáme, ktoré by mohli same osebe alebo v spojení so skutočnosťami a dôkazmi už skôr známymi odôvodniť iné rozhodnutie o vine alebo vzhľadom na ktoré by pôvodne uložený trest bol v zrejmom nepomere k závažnosti činu alebo k pomerom páchatel'a, alebo uložený druh trestu by bol v zrejmom rozpore s účelom trestu, alebo vzhľadom na ktoré upustenie od potrestania alebo upustenie od uloženia súhrnného trestu by bolo v zrejmom nepomere k závažnosti činu alebo k pomerom páchatel'a, alebo by bolo v zrejmom rozpore s účelom trestu.

16. Vo svojom návrhu na obnovu konania sťažovateľ zvýraznil dôvod uvedený v § 394 ods. 4 písm. b) Trestného poriadku, podľa ktorého skutočnosťou skôr neznámou je aj strata účinnosti právneho predpisu, jeho časti alebo niektorého ustanovenia podľa čl. 125 ods. 3 ústavy proti rozsudku vydanému na základe aplikácie takého právneho predpisu, jeho časti alebo niektorého ustanovenia, ak tento rozsudok nadobudol právoplatnosť, ale nebol vykonaný. Zároveň dôvodil, že návrh na obnovu konania podáva, pretože trest zákazu činnosti na doživotie, ktorý mu bol uložený trestným rozkazom, je v zrejmom nepomere k závažnosti činu, jeho pomerom a je v zrejmom rozpore s účelom trestu. Navrhol tiež okresnému súdu postup podľa § 283 ods. 5 Trestného poriadku, teda prerušenie konania o jeho návrhu na obnovu konania a podanie návrhu na začatie konania o súlade právnych predpisov ústavnému súdu. Na základe takto koncipovaného návrhu na obnovu konania však okresnému súdu ani krajskému súdu v záujme rešpektovania základného práva na súdnu ochranu nevznikla povinnosť odpovedať na rozsiahlu argumentáciu, ktorú sťažovateľ predniesol na podporu svojho presvedčenia o rozpore ustanovení Trestného zákona zakotvujúcich obligatórne uloženie doživotného trestu zákazu činnosti s ústavou a dohovorom. Základné právo na súdnu ochranu totiž *de constitutione lata* negarantuje sťažovateľovi procesný nárok na to, aby sa všeobecný súd konajúci v jeho veci obrátil na ústavný súd s návrhom podľa čl. 125 ústavy, čo napokon nespochybňuje ani samotný sťažovateľ (bod 31 ústavnej sťažnosti). Pochybnosť o tom, že všeobecne záväzný právny predpis, ktorý sa týka veci, je v rozpore s ústavou, zákonom alebo medzinárodnou zmluvou, ktorou je Slovenská republika viazaná, musí mať konajúci súd. Na podanie návrhu ústavnému súdu na účel začatia konania o súlade právnych predpisov nemá vplyv skutočnosť, že takúto pochybnosť prejavil účastník konania. Predloženie návrhu na preskúmanie súladu právneho predpisu s ústavou alebo medzinárodnými dohovormi je teda činnosť súdu, ktorý návrh podáva, a predseda senátu, ktorý návrh predložil, musel prijať osobné (vnútorné) presvedčenie, že je nutné takýto návrh predložiť ústavnému súdu. Ide teda o osobné presvedčenie sudcu, a nie presvedčenie účastníka konania, ktorému by predseda senátu „*robil poštára*“ s ústavným súdom (III. ÚS 99/08).

17. Navyše, návrh na obnovu konania Trestný poriadok nekoncepuje ako prostriedok na vyvolanie konania o súlade právnych predpisov. Naopak, konštrukcia vyplývajúca z § 394 ods. 1 a 4 písm. b) Trestného poriadku predpokladá iniciovanie obnovy konania až po právoplatnom rozhodnutí ústavného súdu o nesúlade právnych predpisov.

18. Ústavný súd tak konštatuje, že sťažovateľovi v rámci návrhu na obnovu konania síce nijako nemožno brániť v tom, aby konajúcemu súdu navrhol iniciovať začatie konania podľa čl. 125 ústavy, takýto návrh sťažovateľa však nepredstavuje procesnú inštrumentalizáciu niektorého z obsahových komponentov jeho základného práva na súdnu ochranu. Preto ani nebolo dôvodné od okresného súdu ani krajského súdu očakávať odpovede na sťažovateľovu rozsiahlu argumentáciu o nesúlade dotknutých ustanovení Trestného zákona s ústavou a dohovorom.

19. Iné dôvody na obnovu konania sťažovateľ vo svojom návrhu neuviedol, preto z pohľadu jeho základného práva na súdnu ochranu postačovalo konštatovanie okresného súdu, že sťažovateľ neuviedol žiadne nové skutočnosti alebo nové dôkazy súdu skôr neznáme, ktoré by spĺňali podmienky ustanovené v § 394 ods. 1 Trestného poriadku.

20. Sťažovateľ potom v sťažnosti podanej podľa Trestného poriadku proti uzneseniu okresného súdu iba zvýraznil argumentáciu použitú už v návrhu na povolenie obnovy konania. Preto ak krajský súd odkázal na dôvody uznesenia okresného súdu a stotožnil sa s nimi, postačovalo to na naplnenie požiadaviek plynúcich zo sťažovateľovho základného práva na súdnu ochranu. V časti namietaného porušenia základného práva zaručeného čl. 46 ods. 1 ústavy je preto ústavná sťažnosť sťažovateľa zjavne neopodstatnená a ako takú ju ústavný súd podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde odmietol.

21. Sťažovateľ ústavnému súdu taktiež navrhol, aby vyslovil, že napadnutým uznesením krajského súdu došlo aj k porušeniu jeho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Na konanie o návrhu na povolenie obnovy konania sa čl. 6 ods. 1 dohovoru nevzťahuje. Svedčí o tom nielen judikatúra ústavného súdu (II. ÚS 255/2011, III. ÚS 223/2017, IV. ÚS 108/2014, I. ÚS 227/2013), ale aj judikatúra ESĽP (Kulnev v. Rusko, rozhodnutie z 18. 3. 2010, č. 7169/04, Rudan v. Chorvátsko, rozhodnutie z 13. 9. 2001, č. 45943/99). V tomto konaní ide o vydanie rozhodnutí, ktoré priamo nesúvisia s rozhodnutím o právach a záväzkoch občianskoprávneho charakteru alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti adresátom práv podľa tohto ustanovenia dohovoru. Článok 6 dohovoru totiž neobsahuje právo na revíziu súdneho konania. Ochrany práv obsiahnutých v čl. 6 dohovoru sa možno domáhať až v obnovenom konaní, t. j. po tom, ako bolo príslušným všeobecným súdom právoplatne rozhodnuté o povolení obnovy konania. Medzi napadnutým rozhodnutím krajského súdu a porušením čl. 6 ods. 1 dohovoru neexistuje relevantná vecná súvislosť, preto ústavnú sťažnosť sťažovateľa aj v tejto časti ústavný súd odmietol ako zjavne neopodstatnenú.

22. Pokiaľ ide o sťažovateľom namietané porušenie ďalších jeho základných práv podľa ústavy (čl. 16 ods. 2 a čl. 35 ods. 1) i charty (čl. 1, čl. 4 a čl. 52 ods. 1), ako aj práva zaručeného čl. 3 dohovoru, ústavný súd po preskúmaní dôvodov ústavnej sťažnosti dospel k záveru, že sťažovateľ ústavnú sťažnosť v tomto rozsahu osobitne neodôvodnil. Z ním rekapitulovanej relevantnej judikatúry ESĽP možno dospieť k záveru, že porušenie uvedených práv vidí v rovnakých (ním tvrdených) vadách napadnutého uznesenia krajského súdu i jemu predchádzajúceho uznesenia okresného súdu. Dôvody ústavnej sťažnosti v tejto časti sú tak integrálne prepojené na dôvody namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu. Preto odmietnutie ústavnej sťažnosti v časti namietaného porušenia čl. 46 ods. 1 ústavy vedie ústavný súd k rovnakému záveru, aj pokiaľ ide o namietané porušenie čl. 16 ods. 2 a čl. 35 ods. 1 ústavy, čl. 3 dohovoru, ako aj čl. 1, čl. 4 a čl. 52 ods. 1 charty.

23. Podľa § 67 zákona o ústavnom súde k tomuto rozhodnutiu pripája odlišné stanovisko sudca Peter Straka, a to čo sa týka výroku, aj odôvodnenia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 16. februára 2023

Robert Šorl
predseda senátu